

UDK:53.35.014.48

Ramziddin SUYUNOV,
SamDVMCHBU akademik litseyi o'qituvchisi
E-mail: sirojiddin@umail.uz

QarMII dotsenti PhD D. Ismoilov taqrizi asosida

PEDAGOGICAL ASPECTS OF QUALITY MANAGEMENT OF EDUCATION IN ACADEMIC LYCEUMS

Annotation

In this article, the problem of quality management of education in the academic lyceum requires clarification of the content of the main concepts of the study. In determining the characteristics of the quality management of education at the academic Lyceum, we relied on models developed in accordance with the standards of the new generation. The effectiveness of the assessment of the quality of education is determined by such methods as monitoring the assessment of the quality of education in an academic lyceum, a qualitative, unified state exam.

Key words: Software tools, electronic resource, animation, software package, software product, professional activity, technology, project, construction.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ В АКАДЕМИЧЕСКИХ ЛИЦЕЯХ

Аннотация

В данной статье проблема управления качеством образования в академическом лицее требует уточнения содержания основных концепций исследования. При определении характеристик управления качеством образования в академическом лицее мы опирались на модели, разработанные в соответствии со стандартами нового поколения. Эффективность оценки качества образования определяется такими методами, как мониторинг оценки качества образования в академическом лицее, качественный, единый государственный экзамен.

Ключевые слова: Программных средств, электронный ресурс, анимация, программный пакет, программный продукт, профессиональная деятельность, технология, проектирования, конструкторский.

AKADEMIK LITSEYLARDA TA'LIM SIFATINI BOSHQARISHNI PEDAGOGIK ASPEKTLARI

Annotatsiya

Ushbu maqolada akademik litseyda ta'lim sifati boshqarish muammosi tadqiqotning asosiy tushunchalari mazmunini aniqlashtirishni talab qiladi. Akademik litseyda ta'lim sifati boshqarish xususiyatlarini aniqlashda biz yangi avlod standartlariga muvofiq ishlab chiqilgan modellarga tayandik. Ta'lim sifati baholash samaradorligi akademik litseyda ta'lim sifati baholash monitoringi, sifatli, yagona davlat imtihoni kabi usullar bilan belgilanadi.

Kalit so'zlar: Dasturiy vosita, elektron resurs, animatsiya, dasturiy paket, dasturiy mahsulot, kasbiy faoliyat, texnologiyalar, loyihalash, konstruktorlik.

Kirish. Shunday qilib, sifatning asosiy tushunchalariga muvofiq, ushbu konsepsiyaning mazmuni iste'molchilarning (jamiyat, davlat, mehnat bozori, talabalar, ota-onalar) standarti, ehtiyojlari va umidlariga mos kelishi kerak. Sifatning asosiy tavsifli belgilari: dinamizm va tuzilma, uni doimiy ravishda yaxshilash imkoniyati, natija sifatining jarayon sifatiga bog'liqligi.

"Sifat" tushunchasi "ta'lim sifati" tushunchasi bilan chambarchas bog'liqdir. Ta'lim sifati fenomenini aniqlashda ko'plab yondashuvlar mavjud.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. G.P. Bortsovskiy, A.A. Nesterov, S.Y. Trapitsin ta'lim jarayonining sifati pedagogik tizimning shaxs va jamiyatning mavjud va potensial qobiliyatlarini, yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashga qo'yiladigan davlat talablariga javob berish qobiliyatini belgilaydigan yaxlit xususiyat sifatida belgilaydi.

S.V.Shishov va V.A.Kalney ushbu konsepsiyani "jamiyatdagi ta'lim jarayonining holati va samaradorligi, uning shaxsning fuqarolik, maishiy va kasbiy qobiliyatlarini rivojlantirish va shakllantirishda jamiyat ehtiyojlariga muvofiq" deb tavsiflaydi. Bu ular tomonidan ta'lim muassasasi ta'lim faoliyatining turli tomonlarini tavsiflovchi ko'rsatkichlar to'plami bilan belgilanadi: ta'lim mazmuni, o'qitish shakllari va usullari, kadrlar. Ushbu tadqiqotlar ta'lim sifati va iqtisodiy jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlaydi va standartlar, xarajatlar va jamiyat ehtiyojlariga muvofiq ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ta'lim sifati ko'p qirrali pedagogik fenomendir. B.K.Kolomiyets bir nechta fazilatlarini, xususan, o'qituvchilik, o'quv jarayoni va pedagogik faoliyat, ilmiy va pedagogik kadrlar, ta'lim dasturlari, axborot va ta'lim muhiti, talabalar, boshqaruv, tadqiqotni ajratib turadi. Bu talqinda sifat mulkka tengdir.

Shu munosabat bilan A.I.Subetto ta'lim sifati sivilizatsiyalashgan, ijtimoiy-tizimli, madaniy, milliy-estetik, tarbiyaviy-pedagogik, shaxsiy jihatlarga ega bo'lgan murakkab kategoriya, deb hisoblaydi. Ushbu "o'lovlar"dagi asosiy tushunchalar quyidagilardir: adekvatlik munosabatlari, ta'limning tegishli ijtimoiy, madaniy institutlar va tizimlarni rivojlantirish talablariga, shu jumladan inson rivojlanishi va professional mutaxassis tayyorlash talablariga muvofiq. Shuning uchun u ta'lim sifati shaxs sifati, mazmun sifati, o'z navbatida murakkab tuzilishga ega bo'lgan ta'lim texnologiyalari sifati bilan bog'laydi.

J.Piye maktab o'quvchilarining kognitiv tuzilmalarining rivojlanishiga, ularning tajribasiga, ijtimoiy o'zaro ta'siriga, hissiy-harakat, operativ, anif va rasmiy operatsiyalariga qarab ta'lim sifatining psixologik komponentini ochib beradi.

A.M.Moiseyev va M.M.Potashnik ta'lim sifati ham shaxsning potentsial rivojlanishi bilan bog'liq. "Ta'lim sifati - bu maqsad va natijaning nisbati, maqsadlarga (natijaga) erishish o'lchovidir". Ularning fikriga ko'ra, ta'lim natijalari "bu natijalarning narxini (yo'qotishlar va xarajatlar hisobiga) baholashni o'z ichiga olishi kerak" [4, 5].

Tor ma'noda "ta'lim sifati" tushunchasining mavjud ilmiy talqinlari uni ochib berishga imkon beradi: maktabni a'lo va yaxshi baholar bilan tamomlaganlarning miqdoriy tavsifi sifatida; o'quvchilarning rivojlanish darajasi sifatida, bilim, ko'nikma, shaxsning aqliy, jismoniy, axloqiy rivojlanishining ma'lum darajasi sifatida.

Bizning tadqiqotimiz uchun hozirgi bosqichda ta'lim sifati tushunishning uchta asosiy paradigmasi muhim: bilimli-operatsion, funksional-faoliyatli va kompetentli. Ular ta'limning yangi avlod standartlari asosida fanga yo'naltirilganlikdan talabaga o'tishini ta'minlaydi. Ularning ta'lim sifati tushunish va o'zlarining pedagogik tajribasini tushunishni talqin qilishlari ushbu paradigmalarda bir-birini aniqlaydi va to'ldiradi degan xulosaga keldi. Shuning uchun biz ular haqida batafsilroq to'xtalamiz.

Bilimli-operatsion paradigma tarafdorlari ta'lim sifati bilan bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish sifati o'rtasidagi bog'liqlikni o'rnatadilar. Ular ta'lim sifati maktab rivojlanishining individual imkoniyatlariga muvofiq ta'lim jarayonining turli bosqichlarida o'quvchi tomonidan ta'lim mazmunini ma'lum darajada o'zlashtirish bilan bog'laydilar (T.M.Davidenko, P.I.Pidkasist, V.M.Polonskiy, V.P.Panasyuk, T.P.Shamova va boshqalar).

Psixologik va pedagogik adabiyotlarda bilim sifati quyidagi qoidalarini o'z ichiga oladi:

Birinci qoida: bilimlarning foydaliligi o'rganishning aniq maqsadlariga qarab belgilanishi va ilmiy bilimlarga ega bo'lish, o'rganilayotgan materialni amaliy yo'naltirish, dialektik-materialistik dunyoqarashni shakllantirish, kognitiv qiziqishlarni rivojlantirishni o'z ichiga olishi kerak.

Ikkinchi qoida esa berilgan bilim sifatleri talabalarda ularning shakllanish darajasini diagnostika qilish uchun mavjud bo'lishi kerakligi bilan bog'liq.

Ushbu qoidalarni amalga oshirish quyidagi aspektlarni nazarda tutadi: tushunchalarga ega bo'lish; faktlarga ega bo'lish; ilmiy masalalarni bilish; nazariyalar, qonuniyatlar va qoidalarga egalik [2, 3].

O'quvchilarning bilim sifati modellash T.A.Davidenko, T.I.Shamova, G.I.Shibanovlar tadqiqotlarida quyidagi bosqichlarni o'z ichiga olishi kerak deb hisoblaydilar:

Birinci bosqich - tizimning yaxlitligini o'rnatish va uning funksiyalarini aniqlash. Bilim sifati tizimining shakllanish darajasi talabalarning bilim olishining yakuniy natijalaridan biri bo'lib, o'quvchilarning ta'lim faoliyati samaradorligining mezonini bo'lib xizmat qiladi.

Ikkinchi bosqich - tizim elementlarini aniqlash.

Samaradorlik, kuch va izchillik integral xususiyatni - talabalar bilimlarining foydaliligi ta'minlaydi, bu ularga turli sharoitlarda harakat qilish, faoliyatni aks ettirish, maqsad va vositalarning yangi variantlari paydo bo'lishi bilan uning rejasini o'zgartirish imkonini beradi [2].

Tahlil va natijalar. Shunday qilib, shaxsiy bilim sifati - bu intellekt rivojlanishining mazmuni, ijtimoiylashuv jarayonlari, psixika, ong sohasi va ta'limning yuqori darajasini ta'minlashning markaziy tendensiyalari o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan.

Funksional-faoliyatli paradigma vakillari ushbu konseptsyani ta'limning oldindan belgilangan talablarga muvofiqdigi o'lchovi yoki "ta'limni fuqaroning, jamiyatning, davlatning muayyan ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini belgilaydigan xususiyatlari to'plami" sifatida tavsiflaydi [3].

Kompetentli paradigma tarafdorlari uni o'quvchilarning egallagan bilimlari asosida harakat qilish qobiliyati, uzluksiz shaxsiy rivojlanish qobiliyati sifatida belgilaydilar [4; 5; 6; 7]. Davlat Ta'lim Standartlarida ta'lim sifatiga qo'yiladigan asosiy talab o'quvchilarning shaxsiy yutuqlarini baholashda mezonlarni belgilaydigan va o'quvchilarning mustaqil bilim olishlari uchun asos bo'lgan kompetensiyalarni shakllantirishdir.

Qadriyatli-semantik kompetensiyalar o'quvchining qadriyatli yo'nalishlari, uning atrofida dunyoni ko'rish va tushunish, unda harakat qilish, o'z roli va maqsadini amalga oshirish, o'z harakatlari uchun maqsadli va semantik parametrlarni tanlash, qaror qabul qilish qobiliyati bilan bog'liq. Ushbu kompetensiyalar o'quvchilarning o'quv va boshqa faoliyat holatlarida o'zini o'zi belgilash mexanizmini ta'minlaydi.

Umummadaniy kompetensiyalar milliy va umuminsoniy va estetik madaniyat sohasidagi tajriba bilan bog'liq; inson va insoniyat, alohida xalqlar hayotining ma'naviy-axloqiy asoslari; ijtimoiy, jamoat hodisalari va an'analari; madaniyat va dam olish sohasi.

O'quv va kognitiv kompetensiyalar - o'quvchilarning mustaqil bilish faoliyati sohasidagi kompetensiyalari majmui bo'lib, ularda mantiqiy, metodologik, umumta'lim faoliyati elementlari, maqsad qo'yishni tashkil etish usullari, rejalashtirish, tahlil qilish, mulohaza yuritish, o'z-o'zini baholash, ijodiy qobiliyatlarni egallash kiradi. Ushbu kompetensiyalar doirasida funksional savodxonlik talablari aniqlanadi: faktlarni tahlil qilish qobiliyati, o'lchash ko'nikmalariga ega bo'lish, statistik va boshqa bilish usullaridan foydalanish.

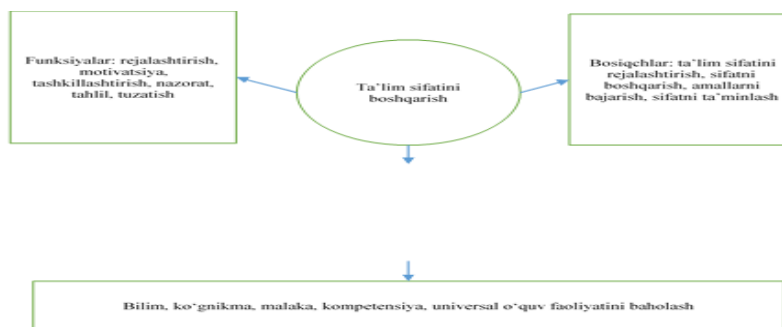
Axborotli kompetensiyalari zamonaviy ommaviy axborot vositalari (televizor, magnitafon, telefon, faks, kompyuter, printer, modem, nusxa ko'chirish va boshqalar) va axborot texnologiyalariga (audio-video yozuvlar, elektron pochta, multimedia texnologiyalari, kompyuter savodxonligi) ega bo'lish bilan bog'liq.

Kommunikativ kompetensiyalar tillarni bilish, boshqalar bilan muloqot qilish usullarini o'z ichiga oladi; guruhda, jamoada ishlash, turli ijtimoiy rollarga ega bo'lish ko'nikmalari. O'quvchi o'zini tanishtirishi, xat, anketa, ariza yozishi, savol berishi, munozara olib borishi kerak.

Shaxsiy o'z-o'zini takomillashtirish kompetensiyalari jismoniy, ma'naviy va intellektual o'zini o'zi rivojlantirish, hissiy o'zini o'zi boshqarish va o'zini o'zi qo'llab-quvvatlash usullarini o'zlashtirishga qaratilgan. Bu kompetensiyalarga o'z sog'lig'i haqida qayg'ura olish, xavfsiz hayot, ekologik madaniyat kiradi [8].

Tayanch kompetensiyalarni o'zlashtirish darajasi biz tomonidan aniqlovchi tajriba-sinovda aniqlandi va ularning shakllanishi akademik litseylarning ikkinchi pedagogik shartni shakllantirish tajriba-sinovida amalga oshirishdagi uslubiy ish yo'nalishida o'z aksini topdi.

Bizning tadqiqotimizda kompetentli-faoliyatli paradigmasiga muvofiq umumiy ta'lim sifati boshqarish jarayonini takomillashtirish U.YE.Deming [9], turli bosqichlarda ta'lim sifatiga ta'sir qiluvchi o'zaro bog'liq komponentlarni ifodalaydi (1-rasm). Bunday komponentlarga bilim, ko'nikma, malaka va universal ta'lim ko'nikmalarini nazorat qilishning vazifalari, bosqichlari, funksiyalari, omillari, mazmuni va bahosi kiradi.

1-rasm. Ta'lim jarayonini boshqarish tuzilmasi

Ta'lim sifatini boshqarish bosqichlari uni doimiy takomillashtirish sikliga muvofiq belgilanadi U.YE.Deming sifatga erishish uchun ishning to'rt bosqichini amalga oshirishni tavsiflaydi: rejalashtirish, ishni bajarish - harakat, natijalarni nazorat qilish, tuzatish harakati. Rejalashtirilgan natijaga erishilgunga qadar sikl takrorlanishi mumkin [10].

Ta'lim sifati shaxs shakllanishining barcha bosqichlarini, ta'lim jarayonining shartlari va natijalarini, amalda erishilgan natijalarning normativ talablarga, ijtimoiy va shaxsiy talablarga muvofiqligi mezonlarini umumlashtiruvchi kompleks ko'rsatkich sifatida qaraladi.

Ta'lim sifatini baholashni o'rganish akademik litseylarda dolzarb amaliy muammolarni hal qilishning kalitidir.

Xulosa va takliflar. Xulosa o'rnida shuni dakidlash lozimki akademik litseylarda o'quvchilarning ta'lim sifatini boshqarish - bu tadqiqotda ta'lim subyektlarining boshqaruv harakatlari tizimi mavjud bo'lgan yaxlit, maxsus tashkil etilgan jarayon sifatida ko'rib chiqiladi. Akademik litseylarda ta'lim sifatini boshqarish xususiyatlarini aniqlashda biz yangi avlod standartlari bo'yicha ishlab chiqilgan modellarga tayandik. Ta'lim sifatini baholash samaradorligi ta'lim sifatini baholash bo'yicha akademik litseyda monitoring, sifatologiya, yagona davlat imtihoni kabi usullar bilan belgilanadi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston respublikasi Farmoni "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" 2019 yil 8 oktabr, PF-5847-son .
2. Abduqodirov A.A., Tursunov S.Q. Ta'limda axborot texnologiyalari. Darslik. T.: "Adabiyot uchqunlari", 2019 y
3. Baydenko V.I. «Bolonskiy protsess: rezultati obucheniya i kompetentnostniy podxod. - M.: Issledovatel'skiy sentr problem kachestva podgotovki spetsialistov. 2009. – S. 482-492.
4. Bepalko V.P. Bumajnyaya versiya elektronnoy uchebnika. Shkolniye tekhnologii. -M.: «Narodnoye obrazovaniye», 2007. -№ 2. - C.54-55.
5. Prigojin I. Vvedeniye v termodinamiku neobratimix protsessov. — Ijevsk: NITS «Regulyatornaya i xaoicheskaya dinamika», 2001. — s. 160.
6. Nikolis G., Prigojin I. Samoorganizatsiya v neravnovesnix sistemax. — M:Mir, 1979. — s. 512.
7. Djo'rayev M. Fizika o'qitish metodikasi: o'quv qo'llanma. — Toshkent: ABU Matbuot — Konsalt, 2015. — 280 b.
8. Turaev S.J. Methods of the using of software program Microsoft Excel in practical and laboratory occupation on physics, Scientific Bulletin of Namangan State University: 2019. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss10/55>
9. Ismoilov D.M. <http://www.idpublications.org/wpcontent/uploads/2020/06/Full-Paper.METHODS-OF-SCIENTIFIC-KNOWLEDGE-AND-RESEARCH-IN-THE-CONTENT-OF-SECONDARY-EDUCATION.pdf>.